

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

8. juuni 2023*

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Direktiiv 93/13/EMÜ – Ebaõiglased tingimused tarbijalepingutes – Artikli 2 punkt b – Mõiste „tarbija“ – Leping, mis käsitleb liitumist püsikliendisüsteemiga, mis võimaldab saada teatavaid rahalisi eeliseid kaupade ostmisel ja teenuste osutamisel kolmandast isikust ettevõtjatelt

Kohtuasjas C-455/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Tribunalul Olti (Olti apellatsioonikohus, Rumeenia) 27. mai 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 23. juulil 2021, menetluses

OZ

versus

Lyoness Europe AG,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president E. Regan, kohtunikud D. Gratsias, M. Ilešič, I. Jarukaitis ja Z. Csehi (ettekandja),

kohtujurist: T. Čapeta,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- OZ, kes esindas ennast ise,
- Lyoness Europe AG, esindajad: *avocați* R. Boanță, M. Doibani, I. Palenciuc, I. Postolachi ja I. Stănciulescu,
- Rumeenia valitsus, esindajad: E. Gane ja L. Lițu,
- Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* G. Greco,

* Kohtumenetluse keel: rumeenia.

– Euroopa Komisjon, esindajad: A. Boitos ja N. Ruiz García,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) artikli 2 punkti b.
- 2 Taotlus on esitatud OZi ja LyoNESS Europe AG vahelises kohtuvaidluses teatavate tingimuste üle lepingus, mis käsitleb liitumist püsikliendisüsteemiga, mis võimaldab saada teatavaid rahalisi eeliseid kolmandatelt ettevõtjatelt kaupade ja teenuste ostmisel.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 93/13

- 3 Direktiivi 93/13 viiendas, kuuendas ja kümnendas põhjenduses on märgitud järgmist:

„tarbijad tunnevad üldjuhul ainult oma liikmesriigi kauba ja teenuste müüki reguleerivaid õigusnorme; teadmatus võib takistada neil teha kauba või teenuste otseostu tehinguid teises liikmesriigis;

et hõlbustada siseturu väljakujundamist ning kaitsta kodanikke kui tarbijat, kes omandab kaupa ja teenuseid muu kui oma liikmesriigi õigusaktidega reguleeritavate lepingute alusel, on oluline kõnealustest lepingutest kõrvaldada ebaõiglasel tingimused;

[...]

tarbijat saab tõhusamalt kaitsta, kui ebaõiglaste tingimuste suhtes võetakse vastu ühtsed õigusnormid; kõnealuseid õigusnorme tuleks kohaldada müüjate või teenuste osutajate ning tarbijate vahel sõlmitud kõigi lepingute suhtes; seetõttu tuleb käesoleva direktiivi reguleerimisalast muu hulgas välja jätta töölepingud, pärimisõigust ja perekonnaõigust käsitlevad lepingud ning lepingud, mis on seotud äri- või täisühingute asutamise ja töö korraldamisega;“.
- 4 Direktiivi artikli 1 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesoleva direktiivi eesmärk on ühtlustada liikmesriikide õigus- ja haldusnormid, mis käsitlevad ebaõiglaste tingimusi müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingutes.“

5 Nimetatud direktiivi artikkel 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

b) *tarbija* – füüsiline isik, kes käesoleva direktiiviga hõlmatavate lepingute raames toimib eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega;

c) *müüja või teenuste osutaja* – füüsiline või juriidiline isik, kes käesoleva direktiiviga hõlmatavate lepingute raames toimib eesmärkidel, mis on seotud tema kaubandus-, majandus- või kutsetegevusega, olenemata sellest, kas ettevõtte on era- või riigiomanduses.“

6 Sama direktiivi artikli 3 lõikes 1 on ette nähtud, et „[l]epingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsus esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat“.

7 Direktiivi 93/13 artiklis 6 on sätestatud:

„1. Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on [...] tarbijaga sõlminud, ei ole [siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad ning [et leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta].

2. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et tarbija ei kaota käesoleva direktiiviga pakutavat kaitset põhjusel, et lepingu suhtes kohaldatavaks õiguseks valitakse kolmanda riigi õigus, kui leping on ühe või mitme liikmesriigi territooriumiga tihedalt seotud.“ [täpsustatud sõnastus]

Rooma I määrus

8 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määruse (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I) (ELT 2008, L 177, lk 6) (edaspidi „Rooma I määrus“) põhjendustes 7 ja 25 on märgitud:

„(7) „Käesoleva määruse sisuline reguleerimisala ja sätted peaksid olema kooskõlas nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrusega (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades [(EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 14/04, lk 42)] [...]“

[...]

(25) Tarbijaid peaksid kaitsma selle riigi, kus on tarbija harilik viibimiskoht, eeskirjad, millest ei saa kokkuleppel kõrvale kalduda, tingimusel et tarbijaleping on sõlmitud tulenevalt sellest, et kutseala esindaja teostab selles riigis oma majandus- või kutsetegevust. [...]“.

9 Nimetatud määruse artikli 3 „Valikuvabadus“ lõikes 1 on sätestatud:

„Lepingu suhtes kohaldatakse lepingupoolte valitud õigust. [...]“.

10 Määruse artiklis 6 „Tarbijalepingud“ on sätestatud:

„1. Ilma et see piiraks artiklite 5 ja 7 kohaldamist, on leping, mille füüsiline isik on sõlminud oma tegevus- või kutsealast välja jääval eesmärgil („tarbija“) teise isikuga, kes tegutseb oma tegevus- või kutsealal („kutseala esindaja“), reguleeritud selle riigi õigusega, kus on tarbija harilik viibimiskoht, tingimusel et kutseala esindaja

- a) teostab oma majandus- või kutsetegevust riigis, kus on tarbija harilik viibimiskoht, või
- b) kutseala esindaja suunab mis tahes viisil sellised tegevused kõnealusesse riiki või mitmesse riiki, mille hulka kuulub ka kõnealune riik,

ning et leping jääb nende tegevuste raamesse.

2. Olenemata lõikest 1 võivad pooled artikli 3 kohaselt valida lõikes 1 sätestatud nõuetele vastava lepingu suhtes kohaldatava õiguse. Selline valik ei või siiski põhjustada tarbija ilmajätmist kaitses, mis on talle ette nähtud selliste sätetega, millest ei saa kokkuleppel kõrvale kalduda selle õiguse alusel, mis valiku puudumisel oleks olnud kohaldatav lõike 1 alusel.

[...]“.

Rumeenia õigus

11 Direktiiv 93/13 võeti Rumeenia õigusesse üle 6. novembri 2000. aasta seadusega nr 193/2000 ebaõiglaste tingimuste kohta kauplejate ja tarbijate vahel sõlmitud lepingutes (Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori; *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 560, 10.11.2000) põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis (edaspidi „seadus nr 193/2000“).

12 Seaduse nr 193/2000 artiklis 1 on sätestatud:

„1. Kaupleja ja tarbija vahel kauba müümiseks või teenuste osutamiseks sõlmitud lepingu tingimused peavad olema selged, üheti mõistetavad ning ilma erialateadmisteta arusaadavad.

2. Lepingutingimuse tõlgendamisel tekkinud kahtlust tuleb tõlgendada tarbija kasuks.

3. Kauplejal on keelatud lisada tarbijatega sõlmitud lepingutesse ebaõiglasi lepingutingimusi.“

13 Seaduse nr 193/2000 artiklis 2 on ette nähtud:

„1. „Tarbija“ on iga füüsiline isik või füüsiliste isikute ühendus, kes käesoleva seaduse kohaldamisalasse kuuluva lepingu alusel tegutseb eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, tööstus- või tootmisalase, käsitööstusliku või kutsetegevusega.

2. „Kaupleja“ on iga füüsiline või juriidiline isik, kes tegutseb käesoleva seaduse kohaldamisalasse kuuluva lepingu alusel oma kaubandus-, tööstus- või tootmisalases, käsitööstuslikus või kutsetegevuses, ning iga muu isik, kes tegutseb neil eesmärkidel selle isiku nimel ja ülesandel.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 14 Põhikohtuasja kaebaja OZ on füüsiline isik, kes on mehaanikainsener. Ta ei tegele majandustegevusega kauplejana.
- 15 OZ sõlmis põhikohtuasja kostja LyoNESS Europe'iga LyoNESSi süsteemiga liitumise lepingu (edaspidi „liitumisleping“). LyoNESSi süsteem võimaldab muu hulgas saada soodsaid ostutingimusi ostudelt saadavate tagasimaksete, vahendustasude ja muude sooduspakkumiste vormis. Selle süsteemi raames on „püsiklientidel“ õigus osta kaupa ja teenuseid kauplejatelt, kellel on põhikohtuasja kostjaga lepinguline suhe. Selle süsteemi liikmed võivad ka tegutseda vahendajatena teiste isikute süsteemiga liitumisel. Liitumislepingu järgi kuulub põhikohtuasja poolte vahelisele lepingulisele suhtele kohaldamisele Šveitsi õigus.
- 16 Kuna põhikohtuasja hageja leidis, et mitu tüüptingimust liitumislepingus „Üldised müügitingimused LyoNESSi klientidele“ (2009. aasta novembri versioonis) ja selle lisas „LyoNESSi tagasimaksed ja tasumise kord“ on „ebaõiglased“ seaduse nr 193/2000 artikli 1 lõike 3 tähenduses, pöördus ta Judecătoria Slatina (Slatina esimese astme kohus, Rumeenia) poole, et viimane tuvastaks, et need tingimused on selle sätte kohaselt keelatud.
- 17 Judecătoria Slatina (Slatina esimese astme kohus) jättis 9. detsembri 2020. aasta kohtuotsusega põhikohtuasja hageja hagi rahuldamata põhjendusel, et liitumisleping ei kuulu seaduse nr 193/2000 kohaldamisalasse ja eelkõige ei vasta hageja tingimustele, mis on vajalikud selleks, et teda saaks pidada „tarbijaks“ selle seaduse tähenduses.
- 18 Nimetatud kohus leidis, et liitumislepingu alusel moodustasid põhikohtuasja kostja ja tema partnerid „rahvusvahelise tarneühingu“, mille raames võisid osalejad kasutada soodsaid ostutingimusi ostudelt saadavate tagasimaksete, vahendustasude ja muude sooduspakkumiste vormis, kusjuures kauba tarnimise ja teenuste osutamise tagavad otse äripartnerid, kellel on põhikohtuasja kostjaga lepinguline suhe. Lisaks leidis ta, et põhikohtuasja kostja täitis oma teenuste kaudu üksnes vahendaja rolli iga äripartneri teenuste osas, arvestades osaliselt välja nende maksumuse, ja tellides LyoNESSi kupongid, mis võimaldavad osta nendelt äripartneritelt kaupu ja teenuseid. Lõpuks on Judecătoria Slatina (Slatina esimese astme kohus) seisukohal, et põhikohtuasja pooled annavad liitumislepingu raames vastastikku rahalisi soodustusi.
- 19 Põhikohtuasja hageja esitas 9. detsembri 2020. aasta otsuse peale edasikaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtusse. Ta väidab, et liitumisleping kuulub seaduse nr 193/2000 ja direktiivi 93/13 kohaldamisalasse. Põhikohtuasja hageja täpsustab, et ta ei tegutsenud lepingu raames „kaubandus-, tööstus- või tootmisalase, käsitöendusliku või kutsetegevusega“ selle seaduse tähenduses ning ta ei tegelenud kordagi niisuguse tegevusega müüja või teenuste osutajana. Ta lisab, et eksisteerib vaid üks „rahvusvahelise tarne ühendus“ selle lepingu tähenduses, kusjuures selle ühenduse liikmed on vaid äriühingud, näiteks põhikohtuasja kostja, ning tema partneräriühingud ja äripartnerid. „Püsiklientidel“ on õigus osaleda selles ühenduses üksnes osas, mis puudutab kaupade ja teenuste ostmist neilt äripartneritelt. Põhikohtuasja hageja väidab ka, et liitumislepingust ei tulene, et tema paneb paika komisjonitasud, allahindlused ja muud rahalised eelised põhikohtuasja kostja kasuks ning et füüsilise isikuna, kes ei tegutsenud oma majandus- või kutsetegevuses, ei olnud tal isegi võimalik pakkuda vastustajale rahalisi eeliseid. Pealegi nõuaks niisuguse tegevusega tegelemine eelnevat lubade saamist ja selleks ettenähtud registreerimisi.

- 20 Eelotsusetaotluse esitanud kohtus toimivas menetluses väidab põhikohtuasja kostja, et põhikohtuasja hageja ei ole „tarbija“ seaduse nr 193/2000 tähenduses. Ta leiab, et Lyonessi süsteemi toimimise kohaselt tegeleb põhikohtuasja hageja iseseisvalt ja süstemaatiliselt oma majandustegevusega, kasutades omaenda sotsiaalseid ja rahalisi vahendeid. Seega tegeleb põhikohtuasja hageja tema väitel majandustegevusega eesmärgiga saada kasu „passiivse tuluna“ ja soovib saada ainult hinnaalandusi. Lisaks väidab põhikohtuasja kostja, et Lyonessi süsteemiga liitumine on tasuta ja liikme hilisem tegevus selle skeemi raames ei sõltu mingitest maksetest. Ta täpsustab, et selle süsteemi liikmete hoiustatud rahasummad kujutavad endast ettemakseid nende endi tulevastelt ostudelt ning nende ainus kohustus on kasutada neid summasid püsikliendiprogrammi raames ning teha ostud oma äripartneritelt. Lyonessi süsteem ja selle liikmed on soetajate ühendus, mille eesmärk on saada vastastikust kasu. Põhikohtuasja kostja sõnul sai põhikohtuasja hageja Lyonessi süsteemiga liitumisest tulenevatest eelistest kasu, nimelt tagasimakseid tema enda ostudelt, ulatuslikke eeliseid tema soovitatud ostjate ostude pealt („sõbratoetus“) ja liikmestaatusest tulenevaid eeliseid.
- 21 Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei nõustu 9. detsembri 2020. aasta kohtuotsuses esitatud seisukohaga, et põhikohtuasja hageja on „tarbija“ seaduse nr 193/2000 tähenduses.
- 22 Neil asjaoludel otsustas Tribunalul Olt (Olti apellatsioonikohus, Rumeenia) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et füüsilist isikut, kes on mehaanikainsener spetsialiseerumisega hüdraulilistele ja pneumaatilistele seadmetele (ning kes ei tegele müüja või teenuse osutajana majandustegevusega ega eelkõige kauba ja teenuste ostmisega edasimüügi ja/või vahendustegevuse eesmärgil) ning kes sõlmib kaubandusettevõtjaga (müüja või teenuste osutaja) liitumislepingu, mille alusel on selle füüsilisel isikul õigus: osaleda ostugrupis, mille kõnealune ettevõtja asutas Lyonessi süsteemi vormis (süsteem, mille kaudu lubatakse tulu ostudelt saadavate tagasimaksete, vahendustasude ja muude sooduspakkumiste vormis); osta kaupa ja teenuseid müüjatelt või teenuste osutajatelt, kellel on selle ettevõtjaga lepinguline suhe (edaspidi „Lyonessi äripartnerid“), ning pakkuda Lyonessi süsteemi raames teistele isikutele (nn võimalikud püsikliendid) vahendusteenust, võib kvalifitseerida „tarbijaks“ selle sätte tähenduses, vaatamata lepingutingimusele, milles on ette nähtud, et lepingulisele suhtele Lyonessi ja kliendi vahel kohaldatakse kliendi harilikust viibimiskohast sõltumata üksnes Šveitsi õigust, et tarbijaid tõhusalt kaitsta?
2. Kas direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et isikut, kes on müüja või teenuste osutajaga sõlminud kahesuguse eesmärgiga lepingu ehk [kui] leping on sõlmitud eesmärkidel, mis kuuluvad osaliselt selle füüsilise isiku kaubandus-, majandus- või kutsealase tegevuse hulka ja jäävad osaliselt sellest tegevusest välja – ning kui selle füüsilise isiku kaubandus-, tööstus- või kutsealane eesmärk ei ole lepingu üldises kontekstis määrava kaaluga –, võib pidada „tarbijaks“ kõnealuse sätte tähenduses?
3. Kui teisele küsimusele vastatakse jaatavalt, siis millised on peamised kriteeriumid, mis võimaldavad teha kindlaks, kas selle füüsilise isiku kaubandus-, tööstus- või kutsealasel eesmärgil on asjaomase lepingu üldises kontekstis määrav kaal või mitte?

Eelotsuse küsimuste analüüs

Vastuvõetavus

- 23 Rumeenia valitsus väljendab kahtlusi eelotsusetaotluse vastuvõetavuse kohta. Nimelt on eelotsusetaotluse esitanud kohus oma taotluses esitanud põhikohtuasja asjaolud väga kokkuvõtlikult, rikkudes Euroopa Kohtu kodukorra artiklit 94. Lisaks ei sisalda eelotsusetaotlus teavet, mis on vajalik nende asjaolude nõuetekohaseks mõistmiseks, et Euroopa Kohus saaks anda tarvilikud vastused esitatud küsimustele ning pooled ja huvitatud isikud saaksid esitada asjakohased seisukohad.
- 24 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on ELTL artiklis 267 sätestatud menetlus Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute koostöö vahend, mille abil Euroopa Kohus annab liikmesriikide kohtutele liidu õiguse tõlgenduse, mida need kohtud vajavad nende menetluses olevate vaidluste lahendamiseks (26. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Miasto Łowicz ja Prokurator Generalny, C-558/18 ja C-563/18, EU:C:2020:234, punkt 44 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 25 Selles menetluses, mis põhineb riigisiseste kohtute ja Euroopa Kohtu ülesannete selgel eristamisel, tuleb üksnes liikmesriigi kohtul põhikohtuasja faktilisi asjaolusid tuvastada ja hinnata ning määrata kindlaks liikmesriigi õigus- ja haldusnormide täpne ulatus. Euroopa Kohus on pädev ainult andma oma seisukoha liidu õiguse tõlgendamise ja kehtivuse kohta eelotsusetaotluse esitanud kohtu kirjeldatud faktilises ning õiguslikus olukorras, et anda viimasele vajalik teave tema menetluses oleva kohtuasja lahendamiseks (13. jaanuari 2022. aasta kohtuotsus Benedetti Pietro ja Angelo jt, C-377/19, EU:C:2022:4, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 26 Kuna eelotsuse menetlus algatatakse eelotsusetaotluse esitamisega, peab liikmesriigi kohus selgitama selles taotluses endas põhikohtuasja vaidluse faktilist ja õiguslikku raamistikku ja esitama vajalikud selgitused põhjuste kohta, mille alusel ta on valinud välja liidu õiguse sätted, mida ta palub tõlgendada, samuti seose kohta, mille ta on tuvastanud nende sätete ja tema menetluses olevas kohtuasjas kohaldatavate riigisiseste õigusnormide vahel (vt selle kohta muu hulgas 4. juuni 2020. aasta kohtuotsus C.F. (maksuaudit), C-430/19, EU:C:2020:429, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 27 Need eelotsusetaotluse sisu puudutavad kumulatiivsed nõuded on sõnaselgelt esitatud kodukorra artiklis 94, millest eelotsusetaotluse esitanud kohus peab rangelt kinni pidama (3. juuli 2014. aasta kohtumäärus Talasca, C-19/14, EU:C:2014:2049, punkt 21, ning 9. septembri 2021. aasta kohtuotsus Toplofikatsia Sofia jt, C-208/20 ja C-256/20, EU:C:2021:719, punkt 20 ja seal viidatud kohtupraktika). Neid on pealegi korratud ka Euroopa Liidu Kohtu soovitusel liikmesriikide kohtutele eelotsuse taotlemiseks (ELT 2019, C 380, lk 1), punktides 13, 15 ja 16.
- 28 Käesoleval juhul soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus oma esimese küsimusega teada, kuidas tõlgendada direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b ja täpsemalt, kas füüsilist isikut, kes on sõlminud lepingu äriühingu rakendatava sellise süsteemiga liitumiseks, mis muu hulgas võimaldab saada teatavaid rahalisi soodustusi kaupade ja teenuste ostmisel selle äriühingu äripartneritelt, võib pidada „tarbijaks“ selle sätte tähenduses – kohtuvaidluse kontekstis, milles põhikohtuasja hageja väidab, et mitu liitumislepingus sisalduvat tingimust, eelkõige see, mis määrab kohaldatavaks õiguseks Šveitsi õiguse, on selle direktiivi tähenduses ebaõiglased.
- 29 Seega puudutab esimene küsimus sisuliselt direktiivi 93/13 kohaldamisala. See küsimus on järelikult põhikohtuasja lahendamise seisukohast asjasse puutuv.

- 30 Ent olgugi et lühidalt, viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus eelotsusetaotluses faktilistele asjaoludele, mida võib pidada piisavaks, et anda esimesele küsimusele tarvilik vastus niisuguse süsteemiga liitumise lepingu – nagu on kõne all põhikohtuasjas – konkreetses kontekstis.
- 31 Seega on eelotsusetaotlus vastuvõetav osas, milles see puudutab esimest küsimust.
- 32 Seevastu ei sisalda eelotsusetaotlus piisavaid andmeid ega põhjendusi, mis võimaldaksid Euroopa Kohtul anda teisele ja kolmandale küsimusele tarviliku vastuse.
- 33 Nimelt puudutavad need kaks küsimust „kahesuguse eesmärgiga lepingut“, mis on sõlmitud füüsilise isiku ja müüja või teenuste osutaja vahel ning mis on osaliselt mõeldud kasutamiseks seoses selle füüsilise isiku majandus- või kutsetegevusega ning ainult osaliselt muul kui majandus- või kutsetegevusega seotud eesmärgil, ilma et eelotsusetaotlus sisaldaks andmeid, mis viitaksid sellele, et eelotsusetaotluse esitanud kohtule on selline leping esitatud. Lisaks tuleb märkida, et eelotsusetaotluse esitanud kohus näib arvavat ise, et põhikohtuasja hageja on sellise lepingu pool, mille raames ta tegutseb eesmärkidel, mis ei ole seotud tema majandus- või kutsetegevusega. Lisaks ei sisalda eelotsusetaotlus ülevaadet põhjustest, miks eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkis küsimus direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tõlgendamise kohta „kahesuguse eesmärgiga lepingu“ kontekstis.
- 34 Neil asjaoludel ei vasta eelotsusetaotlus teist ja kolmandat küsimust puudutavas osas kodukorra artikli 94 punktide a ja c nõuetele.
- 35 Sellest järeldeb, et eelotsusetaotlus tuleb tunnistada vastuvõetamatuks osas, milles see puudutab teist ja kolmandat küsimust.

Sisulised küsimused

- 36 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et mõiste „tarbija“ alla selle sätte tähenduses kuulub füüsiline isik, kes on sõlminud lepingu äriühingu rakendatava sellise süsteemiga liitumiseks, mis muu hulgas võimaldab saada teatavaid rahalisi soodustusi kaupade ja teenuste ostmisel selle äriühingu äripartneritelt.
- 37 Kõigepealt tuleb märkida, et käesoleval juhul sisaldab liitumisleping tingimust, mille kohaselt on kohaldatavaks õiguseks Šveitsi õigus.
- 38 Selles küsimuses tuleb märkida, et Rooma I määruse artikli 6 lõikes 1 on ette nähtud, et põhimõtteliselt on tarbijaleping „reguleeritud selle riigi õigusega, kus on tarbija harilik viibimiskoht“. Selle määruse artikli 6 lõige 2 lubab siiski põhimõtteliselt kasutada kohaldatava õiguse valiku tingimust, ent selline valik ei või siiski põhjustada tarbija ilmajätmist kaitsest, mis on talle ette nähtud selliste sätetega, millest ei saa kokkuleppel kõrvale kalduda selle õiguse alusel, mis valiku puudumisel oleks olnud kohaldatav.
- 39 Järelikult ei või lepingutingimus, millega kolmanda riigi õigus on määratud lepingu suhtes kohaldatavaks õiguseks, jätta tarbijat ilma talle direktiiviga 93/13 tagatud kaitsest. Seega on liikmesriigi kohtul sellise tingimuse esinemise korral kohustus veenduda, et Rooma I määruse artikli 6 lõikes 2 ja direktiivi 93/13 artikli 6 lõikes 2 ette nähtud kaitse on tagatud.

- 40 Sellega seoses on Euroopa Kohus korduvalt otsustanud, et direktiiviga 93/13 rakendatav kaitsesüsteem tugineb eeldusele, et tarbija on suhetes müüja või teenuste osutajaga nõrgemal läbirääkimispositsioonil ja tal on vähem teavet, mis viib selleni, et tarbija nõustub müüja või teenuste osutaja varem välja töötatud tingimustega, ilma et tal oleks võimalik mõjutada nende sisu (3. septembri 2015. aasta kohtuotsus Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, punkt 18 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 41 Seda nõrgemat positsiooni arvestades näeb direktiivi artikli 6 lõige 1 ette, et ebaõiglasel lepingutingimused ei ole tarbijale siduvad. Tegemist on imperatiivse sättega, mille eesmärk on asendada lepinguga loodud formaalne tasakaal lepingupoolte õiguste ja kohustuste vahel tegeliku tasakaaluga, mis taastab nendevahelise võrdsuse (vt eeskätt 17. mai 2022. aasta kohtuotsus Ibercája Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 42 Lisaks on selle direktiivi artikli 6 lõikes 2 ette nähtud, et liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et tarbija ei kaota käesoleva direktiiviga pakutavat kaitset „põhjusel, et lepingu suhtes kohaldatavaks õiguseks valitakse kolmanda riigi õigus, kui leping on ühe või mitme liikmesriigi territooriumiga tihedalt seotud“.
- 43 Lisaks, nagu on märgitud direktiivi 93/13 kümnendas põhjenduses, tuleks ühtseid õigusnorme ebaõiglaste lepingutingimuste kohta kohaldada – kui selles põhjenduses loetletud eranditest ei tulene teisiti – „kõigi lepingute“ suhtes, mis on sõlmitud müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel, nagu nad on määratletud selle direktiivi artikli 2 punktides b ja c (27. oktoobri 2022. aasta kohtuotsus S. V. (kaasomandis olev kinnisasi), C-485/21, EU:C:2022:839, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 44 Seega on direktiivis 93/13 selle kohaldamisalasse kuuluvad lepingud määratletud viitega rollile, milles lepingupartnerid tegutsevad – sellele, kas nad tegutsevad oma majandus- või kutsetegevuse raames või mitte (21. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Pouvin ja Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 45 Sellest järeldub, et kui tingimus, mille kohaselt on kohaldatavaks õiguseks kolmanda riigi õigus, sisaldub müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingus, mis kuulub direktiivi 93/13 esemelisse kohaldamisalasse, ja kui tarbija harilik viibimiskoht on mõnes liikmesriigis, peab riigisisene kohus kohaldama sätteid, millega see direktiiv on selle liikmesriigi õiguskorda üle võetud.
- 46 Järelikult tuleb sellel kohtul, hoolimata niisuguse tingimuse olemasolust, teha kindlaks, kas asjaomase müüja või teenuse osutaja lepingupartnerit saab käsitada „tarbijana“ direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tähenduses. Just sellest vaatevinklist lähtudes tuleb anda vastus esimesele küsimusele.
- 47 Sellega seoses tuleb märkida, et direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b kohaselt on „tarbija“ füüsiline isik, kes selle direktiiviga hõlmatavate lepingute raames toimib eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega.
- 48 Seega tuleb asjaomase isiku „tarbija“ staatus kindlaks määrata lähtuvalt funktsionaalsuse kriteeriumist, mis seisneb selle hindamises, kas kõnealune lepinguline suhe asub väljaspool kutsealast tegevust (27. oktoobri 2022. aasta kohtuotsus S. V. (kaasomandis olev kinnisasi), C-485/21, EU:C:2022:839, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika). Euroopa Kohtul on olnud ka võimalus täpsustada, et mõiste „tarbija“ direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tähenduses on

objektiivne ja sõltumatu konkreetsetest teadmistest, mis asjaomasel isikul võivad olla, või teabest, mis sellel isikul tegelikult olemas on (21. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Pouvin ja Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 49 Liikmesriigi kohus, kes lahendab vaidlust seoses lepinguga, mis võib kuuluda selle direktiivi kohaldamisalasse, on kohustatud kõiki tõendeid ja muu hulgas lepingutingimusi arvesse võttes kontrollima, kas asjaomase lepingupoole saab kvalifitseerida „tarbijaks“ selle direktiivi tähenduses. Selleks peab liikmesriigi kohus arvesse võtma kõiki kohtuasja asjaolusid ja eelkõige vaadeldava lepingu esemeks oleva asja või teenuse laadi, mis võib ära näidata, millisel otstarbel asi või teenus osteti (vt selle kohta 3. septembri 2015. aasta kohtuotsus Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, punktid 22 ja 23, ning 21. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Pouvin ja Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, punkt 26).
- 50 Eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et sellise füüsilise isiku puhul, kes liitub sellise süsteemiga, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on liikmesriigi kohtu ülesanne teha kindlaks – võttes arvesse ka asjaomase müüja või teenuse osutaja pakutavate teenuste laadi –, kas see füüsiline isik toimis oma majandus- või kutsetegevuse raames või kas ta tegutses eesmärkidel, mis ei ole seotud selle tegevusega.
- 51 Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotlusest, et vastavalt liitumislepingule on põhikohtuasja kaebajal, kes ei tegele majandustegevusega müüja või teenuse osutajana, õigus osaleda põhikohtuasja vastustaja rakendatavas „tarneühingus“; osta kaupu ja teenuseid müüjatelt või teenuse osutajatelt, kellel on viimasega lepinguline suhe, ning tegutseda põhikohtuasjas kõne all olevas süsteemis teiste isikute jaoks vahendajana. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul „võimaldab“ see süsteem majanduslikku tulu ostudelt saadavate tagasimaksete, vahendustasude ja muude sooduspakkumiste vormis.
- 52 Sellega seoses tuleb täpsustada, et füüsiline isik, kes ei tegele majandustegevusega müüja või teenuse osutajana ja kes soovib peamiselt osalemise kaudu sellises süsteemis, nagu on kõne all põhikohtuasjas, saada soodsaid tingimusi kaupade ja teenuste mitteärilisel eesmärgil ostmisel seda süsteemi käitava ettevõtja äripartneritelt, ei saa kaotada „tarbija“ staatust lepingulises suhtes selle ettevõtjaga pelgalt asjaolu tõttu, et ta võib saada teatavaid soodustusi, nagu ostudelt saadavad tagasimaksed, vahendustasud ja muud sooduspakkumised, mis tulenevad tema enda või teiste tema soovitusel selles süsteemis osalevate isikute ostudest.
- 53 Nimelt takistaks direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tähenduses mõiste „tarbija“ tõlgendus, mis jätkaks selle mõiste alt välja füüsilise isiku, kes toimib eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega, põhjendusel, et ta saab asjaomasel süsteemis osalemisest teatavaid rahalisi eeliseid, nimelt selle direktiiviga antud kaitse tagamist kõigile füüsilistele isikutele, kes on suhetes müüja või teenuste osutajaga nõrgemal positsioonil ja kes kasutavad viimase pakutavaid teenuseid eesmärkidel, mis ei ole seotud nende kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega.
- 54 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et mõiste „tarbija“ alla selle sätte tähenduses kuulub füüsiline isik, kes on sõlminud lepingu äriühingu rakendatava sellise süsteemiga liitumiseks, mis muu hulgas võimaldab eelkõige saada teatavaid rahalisi soodustusi, kui see füüsiline isik või teised selles süsteemis osalevad isikud ostavad tema soovitusel selle äriühingu äripartneritelt kaupu ja teenuseid, kui see füüsiline isik tegutseb eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega.

Kohtukulud

- 55 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 2 punkti b

tuleb tõlgendada nii, et

mõiste „tarbija“ alla selle sätte tähenduses kuulub füüsiline isik, kes on sõlminud lepingu äriühingu rakendatava sellise süsteemiga liitumiseks, mis muu hulgas võimaldab saada teatavaid rahalisi soodustusi, kui see füüsiline isik või teised selles süsteemis osalevad isikud ostavad tema soovitusel selle äriühingu äripartneritelt kaupu ja teenuseid, kui see füüsiline isik tegutseb eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega.

Allkirjad